

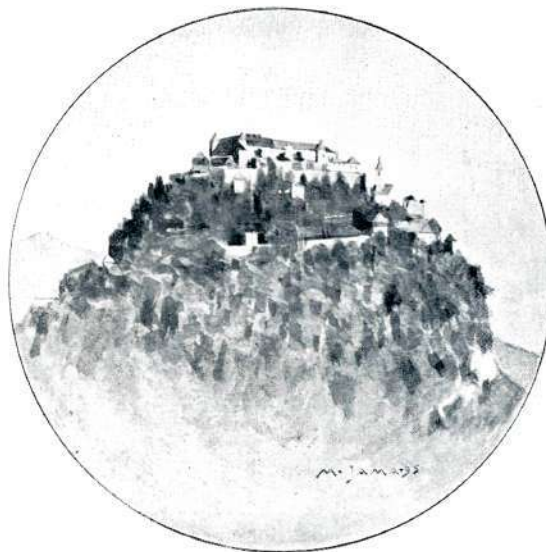
valovi sodobnega češkega javnega življenja: Merhaut je živel samo za umetnost in umetniške ideale. Morava je v njem izgubila najboljšega izmed sodobnih pisateljev. Merhaut se je porodil 13. oktobra 1863. v Švabinu pri Zbirovu na Češkem. Študiral je v Pragi gimnazijo, ki jo je dovršil l. 1881. Že takrat je bil literarno delaven ter je izdal zbirko pesmi pod psevdonimom Jaroslav Maruška. Svoje verze je objavljaj v praških listih in podlistke v praškem dnevniku „Pokrok“. L. 1885. je postal član uredništvu lista „Moravská Orlice“. O gledališču je pisal polnih 20 let. Izpod njegovega peresa je izšla cela vrsta člankov, ocen in podlistkov. Nehal je tiskati pesni ter se je posvetil prozi. L. 1890. je izdal „Povídky“, potem je sledila zbirka povesti „Had a jiné povídky“, „Černá Pole“, „Andělská sonata“, „Vranov“. *Fr. Št.*

František Šujanský. Z veliko žalostjo in pri tajni asistenci orožnikov so Slovaki nedavno pokopali dekana in župnika selčanskega, Frančiška Šujanskega. Šujanský je umrl v Tešinu, kjer si je hotel dati operirati bolno oko. Šujanský je bil vzor odločnega in rodoljubnega slovaškega duhovnika. Sovražniki so se ga balli, četudi je bil krotek kakor jagne; preganjali so ga, četudi ni ničesar zakrivil. Česar ni doseglo tisoče njegovih sovražnikov, je storila težka, dolga bolezen. Šujanský se je porodil l. 1833. v Rajci. Študiral je bogoslovje na budimpeštanskem vseučilišču in je potem služboval v raznih župnijah, dokler leta 1881. ni prišel kot dekan v Selca. V politiki je bil Šujanský neustrašen boritelj za slovaške pravice. Obljubljali so mu denar, odlikovanje, da bi molčal, toda umrl je z ogorčenjem odklonil vse. Ni se ustrašil nobenega. „Protivnikov mal mnoho, ale nepřítelov nie“ piše neki slovaški list, zakaj vsak je spoštoval in častil njegovo odločnost in poštenost. Kako je bil Šujanský neustrašen, kaže slučaj, ki se mu je pripetil z bivšim ministrom Csakyjem. Šebesta, takratni šolski nadzornik, ki je hotel narodnega dekana Šujanskega začrniti, poročal je ministru, da se v selčanski šoli slabo poučuje mažarski jezik in da je tega kriv edinole Šujanský; prosi torej za posvaritev Šujanskega. In Šujanský je res dobil od ministra oster in sirov dopis, ki pa je bil slabo stiliziran in je imel celo pravopisne napake. Šujanský se ni ustrašil. Odgovoril je ministru, da se čudi, kako more šolski nadzornik oceniti pouk mažarskega jezika v selčanski šoli, katere že 7 let odznotraj ni videl, in kako more minister zahtevati od slovaških otrok, da bi znali mažarski, ko niti sami ministri ne znajo brez napak mažarski pisati. Minister se je prijel seveda za nos, in šolski nadzornik je bil takoj premeščen na drugo mesto. Tak mož je bil Šujanský! — Svoje proste ure je Šujanský posvetil študiju slovaškega jezikoslovja. Za knjigo A. V. Zaturackega „Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví“, ki jo je izdala češka akademija l. 1896., je umrl nabral 5500 števil. Svoje znanstvene članke in razprave je Šujanský objavil v raznih slovaških časopisih, zlasti v „Slovenských Pohladech“. Njegovo najboljšo in največje delo je „Duh a jemu příbuzná slova“. *Fr. Št.*

Število slovaških časopisov. V Plznu na Češkem je izšla izpod peresa J. Štěpánka knjižica pod naslovom „Časopisectvo a žurnalistika slovenská“. Pisatelj v knjižici pravi, da imajo Slovaki sedaj 30 časopisov. Jaroslav Vlček v svojih „Dějinách literatury slovenské“ l. 1890. piše, da jih imajo samo 10. Torej v 16 letih je vzraslo število slovaških listov za 20. Po statističnih podatkih iz leta 1905. je ogrska pošta razposlala 2,909.664 iztisov slovaških časopisov. — Že v l. 1783.–1787. je izhajal v Požunu (v češkem jeziku) list „Prešporske Noviny“. Uredoval jih je dobri češki stilist, Štefan Leška. Prva številka slovaškega lista je izšla l. 1845. izpod peresa L. Štúra pod naslovom „Slovenské Narodnie Noviny“. S tem listom so se Slovaki v veliko škodo Čehov in Slovakov ločili od pismenega češkega jezika. Najbolj razširjeni politični listi so sedaj „Slo-

venský Týždeník“ (13.000 čitaljev). — „Ludové Noviny“ (10.850 čitaljev) in „Národní Hlásník“ (4690 čitaljev). Velikega pomena za slovaško mladino sta lista „Priateľ Dětok“ (priloga „Lud. Novin“ z 8600 čitalji) in „Noviny Malých“ s 4250 čitalji. *Fr. Št.*

Monsignor Ferdinand J. Lehner, češki cerkveni pisatelj in umetnik, je nedavno obhajal svojo sedemdesetletnico. Monsignor Lehner se je porodil v Rokicanih l. 1837. Ko je bil kaplan v Stupí, je spoznal umrli kardinal Švarcenberk njegovo slikarsko nadarjenost in zato ga je poklical v Prago, kjer je bil pri raznih župnijah kaplan; sedaj je župnik na Kraljevih Vinogradih. Monsignor Lehner se je posvetil študiju cerkvene glasbe in umetnosti ter je ustanovil za ti stroki dva mesečnika „Cyrill“ (za cerkveno glasbo) in „Method“ (za cerkveno umetnost). List „Method“, ki izhaja že 34. leto, je bil nekak uvod za imenitno delo Lehnerjevo „Dějiny umění národa českého“. Le-ta spis, ki je za njega Lehner nabiral gradivo 10 let, je sad 20 letnega intenzivnega študija. Lani pa je Lehner dal podlago umetniškemu zavodu pod naslovom „Ustav umělecko-historický“, kateremu je daroval veliko vsoto denarja in vse svoje umetniške zbirke.

OSTROVICA NA KOROŠKEM

Josef Kořenský, češki pedagog, pisatelj in potovavec, je pred kratkim obhajal šestdesetletnico. Josef Kořenský se je porodil l. 1847. v Suški v boleslavskem okraju. Študiral je v Mladi Boleslavi in pozneje na učiteljski šoli v Pragi. Leta 1890. je bil imenovan za ravnatelja meščanske šole na Smihovu v Pragi. Že kot dijak je imel veliko ljubezen do potovanja. Ta ljubezen ga je nagnila, da je obiskoval predavanje na češki univerzi in tehniki. Pozneje je prepotoval severno Ameriko, Honolulu, Tokio in druge kraje. O svojem potovanju je izdal poljuden in zanimiv spis „Cesty kolem světa“. Skoraj vsi češki leposlovni in znanstveni listi prinašajo njegove potopise. Razen tega je izdal še samostojne spise: „Asie“, „Evropa“, „Na Krymu“, „V cizině“, „Z dalekých krajin“ in druge. *Fr. Št.*

Prof. VI. Nehring, slavni poljski učenjak, profesor slovaških jezikov in slovstev, je zapustil stolico na vratslavskem vseučilišču, kjer je učil od l. 1868. in šel v pokoj. Gimnazijo je obiskoval v Poznanju in v Trzemeszni, po smrti slovan-

skega filologa Czybulskega je zavzel stolico slavistike v Vratislavi. Nehring je bil sotrudenik Jagičev pri listu: „Archiv für slavische Philologie“. Zlasti se je pečal z najstarejšimi pomniki poljskega jezika, izdal je „Psalter florijanski“, „Gnezenske pridige“, „Poljsko-šleske listine iz XV. stoletja“ itd. in „Literarne študije“ ter najimnitneje delo: „Altpolnische Sprachdenkmäler“.

Vladislav Lozinski. Pretekli mesec je izročila v Levovu posebna deputacija, obstoječa iz mestnih odbornikov z županom na čelu, zlato medaljo in diplomo častnega meščanstva levovskega poljskemu pisatelju in učenjaku Vladislavu Lozinskemu. G. Vladislav Lozinski je bil rojen l. 1843. Gimnazijo je dovršil v Samboru, a v Levovu je študiral začetkoma pravo, pozneje pa filozofijo. Ko je dovršil vseučiliške študije, je vstopil v uredništvo lista „Dziennik literacki“, začetkoma kot sourednik, a pozneje kot glavni urednik, ter ga je urejeval vzorno od l. 1866. do 1870. L. 1873. mu je ponudil galicijski deželni namestnik uredništvo uradnega lista „Gazeta lwowska“, katerega je urejeval 10 let. Njegova zasluga je, da se je ustanovil pri tem listu „Naukovo-literarni sprevodnik“ kot mesečna priloga v knjižici precejšnjega obsega. Nekaj časa je zastopal v dunajskem državnem zboru mesti Premišel in Grodek, dalje v deželnem zboru kmečke občine turčanskega okraja. Potem se je pa odtegnil politiki in posvetil izključno le slovstvu in znanosti. Dolgo vrsto let je bil konservator pomnikov umetnosti in zgodovine, predsednik levovskega „Društva prijateljev lepih umetnosti“, dolgoletni podpredsednik „Zgodovinskega društva“, predsednik izvrševalnega odbora „Poljske Matice“. Leta 1890. ga je imenovala krakowska akademija znanosti za rednega člana, a levovsko vseučilišče mu je podelilo naslov častnega doktorja. Vlad. Lozinski je tudi član „Kunstratha“ na Dunaju in član društva, ki prenavlja kraljevski poljski grad na Vavlju. Izmed leposlovnih del Vlad. Lozinskega omenjam povesti: „Črne ure“, „Hazardi“, „Pripovedovanje“, „Vita Narvoja“, „Madonna Busowiska“, „Okno preroka“, dalje študijo „Iz estetike življenja“, slednjič njegova najvažnejša zgodovinska dela: „Levovsko zlatarstvo“, „Patricijat in levovsko meščanstvo“, „Levovska umetnost v XVI. in XVII. stoletju“, „Na desno in na levo,“ a najnovejše „Življenje poljsko v davnih stoletjih“.

Karol Potkanski, profesor občne zgodovine na jagelonski univerzi v Krakovu, je pred kratkim umrl. Potkański je bil šele 45 let star; porodil se je l. 1862. v Predocinku v poljskem kraljevstvu. Ko je bil zasebni docent jagelonskega vseučilišča, je spisal največ spisov, od katerih navajamo samo: „O pierwotnem osadnictwu w Polsce“, „Postrzyżyni u Slowian i Germanow“, „Walka o Poznanj (1306 1310)“, „O pochodzeniu Slowian“. Od avgusta l. 1906. je Potkański bolehal; iskal je zdravja v raznih krajih, toda zastoj. Umrl je bil kot zgodovinar zelo spoštovan tudi od inostranih učenjakov, s katerimi se je seznanil ob času svojega znanstvenega potovanja.

Platon Kostecki, Nestor poljskih časnikarjev, je obhajal nedavno 45letni jubilej svojega žurnalističnega delovanja. To slavnost so slovesno praznovali v lvovskem literarnem krogu.

Henryk Rewakowicz. Uredništvo „Kurjera Lwowskega“ je zadela nenadomestljiva izguba. Umrl je 30. septembra njegov glavni urednik H. Rewakowicz. Umrl je v jubilejnim letu svoje časnikarske delavnosti. Dne 1. novembra 1856 je Rewakowicz namreč prvokrat prijel za časnikarsko pero in je ž njim deloval 50 let v težavni časnikarski službi. H. Rewakowicz se je porodil l. 1836. v Sokolkah. Njegov oče je bil reven vaški učitelj. Srednjo šolo je obiskoval v Samboru v dobi največjega germanizacijskega pritiska. Dovršivši gimnazijo je moral Rewakowicz zbok nedostatka gmotnih sredstev vstopiti v državno službo. Eno leto je bil praktikant pri davkarji v Janovu pri Lvovu, odkoder je bil premeščen v Lvov. V Lvovu je obiskoval pravniški oddelek na tamošnji univerzi. Leta 1856. je

Rewakowicz zapustil državno službo in se je posvetil časnikarstvu. Bil je član uredništva lista „Swit“, ki je bil prvi poljski politični neodvisni dnevnik v dobi reakcije. List je izhajal 7 mesecev in je moral nehati izhajati, ker ljudje so se ga bali naročevati in čitati. Pozneje je bil Rewakowicz urednik „Gazete Narodowe“ in l. 1860. „Dziennika Polskiego“. Le-ta doba je bila doba preganjanja poljskega časnikarstva. Zavoljo članka „Jak rzeczy stoje w Ewropie“ je bil Rewakowicz v kazenski preiskavi. „Dziennik Polski“ je bil ustavljen in Rewakowicz je dobil pol leta zapora. Ko je bil oproščen, je zopet uredoval „Gazeto Narodowo“ in kmalu potem „Kurjer Lwowski“. V ti službi je bil umrši 25 let — do svoje smrti. Kot časnikar si je Rewakowicz pridobil največje zasluge za razvoj demokratične ideje med Poljaki. Umrši je bil ustanovitelj „poljske ljudske stranke“, kateri je bil dolga leta načelnik. *Fr. Št.*

Spominek poljske slave. Na pustem polju daljne Besarabije stoji na malem kurlianu (grobnem griču) visok, kamenit obelisk, v spomin, da leži tukaj slavni poljski hetman (feldmaršal) Stanislav Žotkievski, ki je v visoki starosti tu padel v zgodovinski bitvi pod Cecoro l. 1620. Zdaj je pomnik že napol razpadel in kmetje so ga že mislili porušiti popolnoma in porabiti kamenje za zidavo hiš. K sreči je prišel še pravočasno v dotični kraj Rus g. Butovič, ki je napisal o tem v „Kijevski dnevnik“, pozval čitatelje na skladenje denarja za prenovitev pomnika in dal sam prvi prispevek. Morda se torej ohrani ta pomnik velikega poljskega junaka. *L. L.*

Katarina z Branickih Potocka. V Krešovicah pod Krakovom je umrla grofica Katarina Potocka, mati galiskega cesarskega namestnika grofa Adama Potocke, ena najlepših in najbolj izraženih postav poljskega aristokratskega sveta. Rodila se je na Ukrajini kot ena izmed treh hčera starodavnega in mogočnega rodu knezov Branickih; ena se je omožila z grofom Zigmuntom Krasinskim, ki tvori z Mickiewiczem in Slovackim slovstveno trojico poljsko. Nekaterim Poljakom ugaja Krasinski celo bolje kot Mickiewicz. Druga je vzela rimskega kneza Odescalchi, tretja pa grofa Adama Potocke, kateremu je verno družila celo življenje v vseh viharjih. Na njegovi strani je stala v ognju krakovskih dogodkov, ko je padla pod avstrijsko pestjo drobna krakowska republika, kakor tudi v klanju l. 1846. in v revoluciji l. 1848., ter je dvakrat možu rešila življenje. Za njenih časov je bila palača Potockih „pod baranami“ (pod koštruni — tako imenovana, ker stojita nad vhodom izklesana iz kamna dva koštruna) središče poljskega visokega življenja. Zadnja leta se je pa popolnoma odtegnila svetu in živela le za dobrotljivost.

† **Feliks Kozulovski.** Dne 20. oktobra je umrl v Krakovem poljski pisatelj Feliks Kozulovski. Rajniki se je rodil v Varšavi l. 1842., gimnazijo je dovršil v Viotskovu in potem je vstopil na vseučilišče v Liège. Ko je na Poljskem l. 1863., bučila vstaja, se je vrnil domov, bil je težko ranjen v bitvi, in potem je šel v Galicijo, kjer ga je avstrijska vlada prišla in obsodila na 15 let ječe v trdnjavo Josefstadt. Pozneje je bil pomiloščen, a moral je iti iz dežele, šel je na Francosko, kjer je vstopil v tujo legijo in se boril v Algieru, Meksiki in l. 1870. proti Nemcem, kjer je bil spet ranjen. L. 1875. se je vrnil v Varšavo in pričel pisateljevati, za kar je bil preganjan v srednjo Rusijo, odkoder je pobegnil ter se nastanil v Tešinu. L. 1883. je bil spet pomiloščen, ter se je vrnil v Varšavo, kjer je v silno težkih razmerah pisal povesti in dopisoval v liste. Čez deset let je zapustil kraljestvo, nato se je potikal nekaj časa po Francoskem in po Rumuniji, slednjič pa obstal v Krakovem. V svojem času je bil Kozulovski jako priljubljen pisatelj, napisal je mnogo novel, povesti in poezij pod psevdonimom Zygmunt Grabovski. *L. L.*